

A temetés

Átlépett a sorompó vonalán, oldalról kerülve ki a bodzabokrok mellett. A fák alá alig sütött be a nap, csak néhány fénypászma világította meg a szálló ködöt és az ágak közé szótt pókhálókat. Sötétbe borult körülötte a levegő, csontig érő csend lett. Nem az a fajta csend, ami zúg az ember fülében, nem az a fajta, amit hall az ember. Mintha dugót nyomtak volna a fülébe, egészen rátapasztva a dobhártyára, teljes volt a némaság. Megrekedt a levegő, a sűrű lombokat borító hótakaró dunnaként óvta a fák alatti teret. Zsivotzky meglepődve tapasztalta, hogy alig száz méter után meleg lett, ki kellett gombolnia a kabátját. Mélyeket lélegzett, de nem érezte elégnek mégsem. Anyyira szokatlan volt, hogy a hideg nem kaparja a torkát, hogy úgy érezte, nem is vesz levegőt. Szédülni kezdett. Hogy megnyugtassa magát, ivott a borókapálinkából. Hangosan, csilingelve lötyögött a palackban a töményital, az oda-vissza zúduló folyadék hullámzása az üveg belsejében csak úgy visszhangzott a fák között megülő mély csendben. A közérzete javult, ahogy a tömény szétáradt a testében. Cigaretára gyújtott. A meleg füst jólesően és megnyugtatóan karcolta a torkát, végre érezte, hogy a levegő leáramlik a tüdejébe.

A távolból zúgó motorhangot hallott, mélyet, nem olyan vékony kétkerekű hangját, mint Havrilé, hanem valamilyen nagyobb járműét. Emlékezett rá, hogy van egy hosszabb kacskaringósabb út a kastélyhoz, ahol még autók is tudnak közlekedni, valószínűleg azon ment végig valamilyen gép, talán a városból érkezett fuvar a szanatóriumba. Ez tűnt a legvalószínűbbnek, hiszen indulása óta nem látott senkit gyalogolni ezen az útszakaszon felfelé, és mert a vonaton látott betegek közül valószínűleg egy sem tudta volna megtenni az utat gyalog a hegyre.

Nem lehetett már sok hátra a kastélyig, szerencsére, mert egyre jobban elhagyta az ereje, ólomsúllyal nehezedett rá a fáradság, dőlt róla a veríték, és alig kapott levegőt. A kisváros eleve magasan a hegyekben volt, felfelé pedig meredek úton jött már órák óta, magasan járhatott, ezzel nyugtatta magát, mielőtt pánikroham lett volna rajta úrrá a légszomj miatt. Az út szélén leült egy kivágott fa rönkjére, hogy megpihenjen az utolsó szakasz előtt.

Szuszogva, kapkodva vette a levegőt, igyekezett összeszedni magát. Szemközt a fák lombjain át beszúrtak a fénypászma, reflektorként világították meg a fenyőtörzsek között feszülő nedvesen fénylő pókhálókat. Míg a fák fölött tombolt a fagyos, pengéelés tél, a hótakaróval borított lombok alá valóságos hőkapszula szorult be. Kilazította a sálját, levette a kesztyűjét és zsebre gyúrta. Gyöngyözött a homloka, a kézfejjével törölte le az izzad-

ságot, a kézfejét pedig a nadrágjába törölte. Nedvesen fénylő foltot hagyott a szürke farmeren. Ahogy a sálja kilazult, érezni kezdte a soknapos testszagot az inge alól kiáramlani. A vonatkupé szagát, izzadság-, dohány- és alkoholszagot. Táskája a sok ki- és bepakolástól formátlanná gyűrődve, félrebillenve hevert az avarban a lábánál. Cipőjén a fűző kapkodva, igénytelenül megkötve lógott a porba. Ahogy megmozgatta a lábujjait, érezni kezdte, ahogy a több napja viselt zokni izzadtan, nyirkosan tapad minden irányba. Végighúzta a kezét az állán. Vastag borosta lepte. Képtelen volt így negyvenfelé is rendes szakállat növesztetni. Három napnál idősebb borostával úgy festett, mint egy hajléktalan.

Behúzott a pálinkásüvegbe, és cigarettát vett elő. Most vette észre, hogy míg az állomástól ideért, fél dobozzal szívott el. Avas dohány íze volt a nyálának. Nyelvhegyét végighúzta a fogsora külső részén, recés volt a feltapadt nikotintól, ételmaradékoktól. Nem is emlékezett, mikor mosott utoljára fogat. Képtelen volt rávenni magát, hogy elinduljon, halogatta a megérkezést.

Legnagyobb meglepetésére esni kezdett. Apró cseppek szitálták be az arcát, bár pontosan nem tudta megállapítani, melyik irányból érkeztek. Szédülni kezdett. Nem tudta, hogy csak a pálinka miatt érzi-e így, de minden erejét össze kellett szednie, hogy tisztában legyen vele, merre van a fel és merre a le. Mintha víz alatt lett volna, vagy az űrben. Az űrben állítólag nincs fent és lent, minden csak úgy forog az ember körül. A vízben meg, ha fejre áll az ember, egy idő után úgy érzi, újra egyenesbe fordult, csak a tengerfenék időközben a feje fölé került.

Felnézett az egyik beszűrődő fénypáraszma irányába. A fák felett kristálytisztán kékllett az ég, legalábbis azokon a körömnymi pontokon át, ahol látni lehetett, így tűnt. Követte a fénypárazmát a tekintetével. A faágak között áramló esőszemek felfelé szálltak.

Megrázta a fejét. A csomagjáért nyúlt. Meg sem próbálta összeszedni magát. Elindult tovább az úton. Jóval gyorsabban haladt, mint addig. Hirtelen elege lett az egészségből, túl akart rajta esni, le akarta tudni. Energikusnak is érezte magát a soknapos út ellenére.

Alig húszpercnyi újabb séta után a távolban éles fény tört be a fák alá, mintha egy alagút végéhez ért volna. Amikor elérte, könnyörtelen, bőr alá maró fagy fogadta. Pillanatok alatt végigfutott a testén a kint lüktető hideg. Először azt hitte, a fagy kiszárította, mert feszes lett, húzni kezdett a bőre, de aztán amikor megemelte a karját és a kézfeje nézett, látta, hogy a veríték fagyott meg a bőrén. Az arcához nyúlt, ujjbegyei alatt morzsolódott, ropogott a dér. Szűrni kezdett a szeme, alig bírta lehunyni, úgy érezte, ezer darabra törik a szemhéja. Táskájából kilógott a borókapalinkás palack, belsejében pehelykristályok csapódtak ki.

Kőkeményre fagyott hóréteg borította a talajt előtte, a fölé magasodó kastély foszló falait és ablakait: jég hátán jég. A vakító fehérség szűrta a szemét, a napfény élesen szikrázott a mindent beborító havon. A kastélyszanatórium előtt a fagyosan csilingelő fényben megdöbbenő jelenet játszódott éppen. A hegy aljáról felérkező ócska, rozsdás autóbusz elsőhátsó ajtaján szálltak ki a kórházba érkezők, tömött sorokban. Felismerte közöttük a vonaton látott torz alakokat is. Együtt, egy rakáson, a havon szétszóródva csillogó napfényben úgy festettek, mint egy cirkuszi felvonulás. Csetlő-botló gyerekméretű törpék, hórihorgas vénemberek, kerekre puffadt kövér kölykök hatalmas güli szemekkel. Zsivotzky szinte hallani vélte a cirkuszi fanfárokot, a dobpergést, ahogy a buszról nagy nehezen levergődő kompánia megpróbált tájékozódni a hatalmas udvaron. Közöttük ijesztő kérdőjelként imbolygott a kórosan vézna srác. Zsivotzky most sem akart hinni a szemének, annyira szürreális volt a vékonysága. Körülöttük ápolók próbáltak rendet tartani, terelték a betegeteket, úgy festettek, mint egy rosszul sikerült cirkuszi előadás, szándékosan szerencsétlenkedő bohócokkal.

Minden porcikája remegni kezdett, elhagyta az ereje. Lépmi próbált, de mintha az ereiben is megfagyott volna a vér, képtelen volt rá. Kezei bénán lógtak az oldalán.

Úgy érezte, itt van a vég. A fejét sem bírta már megmozdítani, kiabálni próbált, de mintha csak eleresztettek volna egy szelepet a tüdejében, elhagyta a száját hang nélkül a levegő. Behorpadt a mellkasa, legalábbis így érezte. Nem ájult el rögtön, csak arccal előre belezuhant a hóba, de hosszú másodpercekig még magánál volt, a hideg forrón, égő érzéssel csiklandozta végig előbb a végtagjait, majd megindult felfelé a gerincén.

Rettenetes hőségre ébredt. Valami nyomta a mellkasát. Homlokáról és az orrnyergéről dőlt a víz, a lefelé folyó izzadságcseppek sósan csípték, csiklandozták az arcát, mintha legyek mászkáltak volna rajta. Ösztönösen megemelte a kezét, hogy letörölje, de szűrő fájdalom hasított a könyökhajlatába. Sűrű pislogással próbálta kitisztítani a látását. Homályos volt körülötte minden. Távoli világosság égett a feje fölött, fehér fény volt, derengő és zizegő. Legszívesebben visszaaludt volna, rettenetes fáradtság vett rajta erőt. Aztán a fáradtságot lassan félelem és szorongás váltotta fel.

Legalább öt méter volt a kastélyterem belmagassága. Középen teljesen dísztelen, sima, tojásfehér, pókhálótól és portól szürkés plafon. A szélén körbe gipszstukkó szalagja futott, aminek a mintája egy méterrel kijebb megisméltődött a plafon és a fal szögletét lekerekítő holkerben. Középen még egy stukkókeret díszlett, mértani közepén régi vezetékcsanak, műanyag borítása közepéből kilógott a vezető rézszál okkere. A terem bal oldali sarkában hatalmas okkersárga cserépkályha állt, köríve mélyen belenyúlt a szobába. Tűztérnyílása nem volt, legalábbis ezen az oldalon. A cselédfolyosó felőli oldalon lehetett fát tenni a tűzre és kilapátolni a hamut, így az ilyen alantas munkák nem zavarták meg a teremben tartózkodókat. Legalábbis amíg működött a cserépkályha, mert jó ideje már, hogy háborúkorabeli vaskos, súlyos, felkarnyi átmérőjű csövekben, radiátortestekben keringett az épületben, a pincében szénrel fűtött kazánból szétfutó forró víz. Többmázsás fémmonstrumok voltak ezek a radiátorok, mintha egy-egy tankot olvasztottak volna be a készítésükhöz. Súlyos vaslábakon álltak, bordázatuk legalább 8-10 centiméternyi fémlapokból állt, a rengeteg átfestéstől göröngyösen gyűrődött, hólyagosodott rajtuk a bőrszerű olajfesték. Hörgött, kotyogva horkant bennük a légbuborékos fűtővíz, fölöttük a rettenetes mennyiségű kiáramló hőtől homályosan hullámzott a levegő az ablakok előtt, amiken át beszűrte a hőtől vakító fehér napfény.

Zsivotzky homlokáról dőlt a víz, tagjai el voltak gémbereedve, alig bírta őket mozgatni, bár ez a többrétegnyi súlyos takaró miatt is volt. Mintha lekötözték volna, olyan súllyal szorult a mellkasára. Elöl és hátul rácsos, háborúkorabeli vaságyon feküdt, olyanon, mint amilyen az összes többi ágy is volt a teremben. Féksatus kerekék, fogsorszerű fokozatállító ágytámlák, vasrácsok. Szükség esetén kétoldalt is, alapesetben lelógatva az ágykeret oldalára. Rajta kívül az összes ágy kerete zárva volt a teremben. A fullasztó levegőben a meleg és a testszag keveredett az ágytálcák szagával. Hörgő sóhajok, karcos légzés, alélt horkolás töltötte be a teret. Ahogy Zsivotzky lassan magához tért, egyre tisztábban fogta fel maga körül a történéseket.

A nagy teremben rajta kívül legalább tíz ember feküdt még egymás mellé katonásan beállított vasrácsos ágyakon. Javarészt magatehetetlen öregek, öntudatlanul. Talán ketten voltak, akiknek nyitva volt a szemük, de azok is csak a plafont bámulták meredten, alig pislogtak.

Zsivotzky próbált felülni, de lenyomta a takaró, semmi erőt nem érzett magában. Sok napja nem aludt. A vonatút minden erejét felemésztette, és persze a szervezete nem volt felkészülve ekkora útra majdnem egy évnyi lakásba zárva töltött idő után. Teljesen elszokott a testmozgástól, a beszédétől, emberek társaságától. Az egy év alatt semmivel nem kellett foglalkoznia, így teljesen elhagyta magát. Most először gondolt bele, mennyire.

Próbált kiabálni, de alig jött ki hang a torkán.

A teremben lassan fogyni kezdett a fény. Odakint ment le a nap, korán sötétedett. Előbb halványkéken, majd egyre mélyebb, lomhább tónussal világítottak be a hóval borított fenyőfák. Az ágaikon tükröződött a kastélyudvaron világító kékes lámpafény, az udvar útjait világító neonok fénye. Holdudvarukon tisztán látszódott, hogy havazni kezdett, nem is akárhogy, sűrű szállingózásban kavargtak a kövér, tömött hópihék. A teremben egyre kevesebbet lehetett látni, lassan elvesztették körvonalait a tárgyak, a falak, ajtók, rácsos ágyak.

Zsivotzky szorongani kezdett. Sötétben hajolt fölé a szédítő belmagasság. A kintről beszivárgó kékes fény is nyomasztó volt, a fülében szüntelenül zakatolt a féltonnásnak látszó radiátorvas kétméteres sziluettje felől érkező hörgő vízkeringés.

A mellette lévő ágyon egyszer csak abbahagyta a horkoló, fuldokló légzést az ott fekvő, és többet meg sem nyikkant.

Az is lehet, hogy az öreg Anderkó itt halt meg ebben a teremben, talán sokat feküdt itt előtte, jutott Zsivotzky eszébe, de megpróbálta ezt a gondolatot elhessegetni. Nagyap-

ja emlékiratait próbálta fejben felidézni, írt-e erről a teremről. Erről persze eszébe jutott, miért van itt, de képtelen volt a temetésre gondolni. A legtöbb rokont soha életében nem látta, kisebb részüket is csak gyerekkorában. Valójában nehezen lehetett volna családi találkozóknak hívni az eseményt. Olyan távoli, elfeledett rokonsági fokok képviselői maradtak már csak életben.

Próbált visszaemlékezni, hogyan került a kórterembe, de csak arra a pillanatra emlékezett, amikor megérkezett a kastélykórház udvarául szolgáló tiszásra. A többségében úgy-ahogy vízszintes földdarab az utolsó olyan terület volt a hegyen, ahol meg lehetett pihenni, innen felfelé már csak sziklák és alacsony termetű, de sűrűn növények következtek.

Réges-rég, már Zsivotzky gyerekkorában sem jártak fel a hegytetőre. Afféle babona volt eredetileg, aztán már csak megszokás, végül az emberek egészen egyszerűen elfeledkeztek arról, hogy van egy hegycsúcs a fejük felett, amit senki nem látogat. Életveszélyes volt, túl meredek, és a háborúk után az egyetlen kialakított csúcsra vezető útvonalat is teljesen benőtte a hegy. Lehetetlen volt megtalálni. Egy idő után már nem is keresték.

A bombázások miatt a hegyoldal tele volt besült robbanóanyaggal. A legenda szerint egyszer a háború legutolsó napjaiban, a visszavonuló katonák nyomában járó győztes hadseregből egy háborús nehézbombázó a hegy felett repülve véletlenül kidobta a szállítmányát, a raktérben részegen ténykedő katonák miatt. Legalább másfél tonnányi robbanóanyag, bomba, töltet és robbanófej szóródott a hegycsúcsra, búcsúajándék gyanánt a háborútól amúgy is alaposan megtépázott vidékre.

Több ezer fenyő kapott egyszerre lángra, mint ezer egymás mellé állított gyufaszál, egymás után robbantak be és égtek tövig, hajnalig vakító fény tombolt a hegytetőn.

Azon az éjszakán a kastély egy része is leégett.

Akkoriban volt fiatalkori betegségei miatt a legszörnyűbb állapotban Anderkó. A háború éveit egyik kórházból a másikig döglödtte, számtalan műtéten esett át, és hat elektrosokkon. Kihúzták az összes fogát, legalább tízféle gyógyszert szedett, jóformán azokon élt, kicsi kék és fehér, sárgás és pirosas bogyókon, injekciókon és infúziókon. Fulladásai, émelygésai, kiszámíthatatlan rosszullétei nem múltak. Ájulások, összeomlások, rohamok kísérték mindenhová. Mindig a halálra készen várakozott a következő vizsgálatokra migrénnel, hányással, heveny tremorral küzdve. Veseköve is egyre nagyobb lett, hetente többször vették emiatt is kezelésbe, jobb híján megpróbálták összetörni a követ. Egy farúd végére kötött, vászonnal borított szivacsporólyllyel ütötték a deréktájékát, könnyörtelenül, ritmikusan, órákon át. Persze a vesekő nem akart elmúlni.

A háború utolsó hónapjait itt töltötte a hegytetőn a háború végére ideiglenesen kialakított kórházban.

Anderkó minden nap írt a naplójába, oldalakat körmölt tele. Felértek a kastélyig az éjszakát megvilágító robbantások, tűzharcok fényei. A lövések hangjait messzire lehetett hallani, a hegyek úgy verték vissza, mintha pár méterre tőlük süttették volna el a fegyvert. Jöttek a hírek, hogy vége lassan a háborúnak, de Anderkó nem bírt lenyugodni, az utolsó hónapokban már csak heti néhány órát aludt, a többi időben a félelemtől fulladozva, tádogó szájjal kapkodva levegőért kuporgott az ágyában. Hetekig nem evett, alig ivott vizet, lesoványodott, csont és bőr volt. Ha véletlenül egy-egy másodpercre elnyomta az álmot, hisztérikus üvöltözéssel ébredt. Nem vihetik el, őt nem vihetik el, nem lehet katonának, nem lehet fogoly, ő nem, ő nem bírná ki. Ezt üvöltözte magából kikelve a kastélykórház folyosóin rohagálva. Végül már senki nem törődött vele. Fogyóban voltak a gyógyszeresek, nem volt elég altató- és nyugtatószer ahhoz, hogy a dühöngő Anderkót minden este elkábítsák. Igazán csak az segített, ha belédiktáltak pár szem rohypnolt, amitől szinte másodpercek alatt elkábult. Vagy ha ópium injekciót kapott. Anderkó azt szerette legjobban. A teljes, éteri nyugalmat, az izmok és az agy lomha zsibbadását, hogy semlegessé váltak körülötte a dolgok, és súlyos, tompa, ragacsos álmot szívta be tőle pillanatok alatt, ami másnapig zavartalan volt, és éterien nyugodt. De a szerek fogyóban voltak, a háború nem kímélte a kórházakat.

Az utolsó estén az ápolók nem először szíjazták az ágyhoz Anderkót. Rosszabb esetben gumiszobába zárták volna, vagy jegesvizet fürdőt kapott volna, hogy lenyugodjon. Szerencséje volt, mert a hátrányos családból származókat, főleg az ilyen rohamokat kapó

betegeket gumibottal verték. Rosszabb esetben valami keményebbel, széklábbal, esetleg felmosófával. Több ápoló kedvence a bádog vizesvödör volt. Sokkal durvább sérüléseket okozott az egyenetlen vödörforma. Rohadt nagyokat kongott, amiktől még inkább úgy érezték, hogy súlyos sebeket ejtenek. Talán csont is tört, talán kifordult a kar.

És ettől az érzéstől hamarabb megkönnyebbültek.

Azon az estén, amikor a hegy és vele majdnem a kastély is leégett, senkinek nem volt türelme Anderkóval foglalkozni. Két ápoló megragadta, hiába kapálózott meglepően nagy erővel az alig negyvenöt kilós Anderkó. Pedig az egyik ápolónak akkora hajcsomót tépett ki a fejéből, hogy ökölnyi foltban világított a helye. Bosszúból kétszer vágta hozzá a kőpadlóhoz, csupa vér és húg volt a pizsamája, mire az ágyáig vonszolták. Hatalmas, két-karnyi vastag övekkel szorították az ágyhoz. Egy a mellkasán, egy a derekán, egy a térdén és egy a bokáján feszült. Gézt tömtek a szájába és leukoplaszttal ragasztották át, majd ott hagyták. A szürke kórteremben nyolc ágy volt összesen, nyögdecslő, félig öntudatlan öregekkel. Egyik-másik nyújtogatta a nyakát a történésekre. A szolgálólányát, Milenát nem parancsolták ki az ápolók. Leült Anderkó ágya mellé, fogta a kezét. Anderkó egyre jobban remegett. Milena kezén folyt le az izzadság, ami Anderkó felkarjáról csorgott patakokban. A pulzusa olyan sebes volt, szinte már vibrálásnak érezte Milena, mintha csak egy sebes sodrású megáradt tévégi patak zúborogna az ereiben. Mintha az érfalakon zakatolna a sok hordalék és uszadékfa. Anderkó egész teste görcsbe feszült, rángatózott. Ide-oda kapkodta a fejét, csatakosan lógott a haja, pillanatok alatt olyan lett a párnája, mintha vizes hajjal feküdt volna be. Milena próbálta lenyugtatni, simogatni akarta a homlokát, de a pánik ekkorra annyira eluralkodott rajta, hogy hozzá sem érhetett. Lekötözött felsőtestén húzogatta a kezét, hasztalanul. Próbált dallamokat suttozni a fülébe, mint gyerekkorukban.

Milena, csak így tudott rá emlékezni: a közös gyerekkorukra. Amikor a suttozás sem hatott, Milena óvatosan körbenézett a sötét teremben. Abba bízott, hogy az öregek mind alszanak. Persze ő is tudta, hogy valamelyik úgymint ébren van.

Anderkó egyre jobban csapkodott, fulladozott az egész testét rázó görcstől. Milena kikapcsolta a rácsos ágy biztonsági zárát és lehajtotta az oldalrácsot. A szíjak kulccsal voltak lezárva, azokat nem tudta volna kinyitni. Benyúlt a rázkódó Anderkó ágyába, a hasára tette a kezét, majd szépen lassan lehúzta egész a pizsamanadrágig. A pizsama nyirkos volt a vizelettől és az izzadságtól. Lehúzta Anderkó derekáról, majd odahajolt és a szájába vette a farkát.

Néhány másodperc múlva Anderkó légzése lassulni kezdett. Milena nem hagyta abba, közben a kezével a hasát simogatta Anderkónak, aki egyre kevésbé rázkódott. Légzése lassult, ritmikus lett, de már nem volt zaklatott. Milena kiegyenesedett. Lehúzta Anderkó pizsamáját, amíg csak a szíjak engedték. Felhúzta a szoknyáját, több réteg alsóneműt, lefejtette magáról a vastag téli pamutalsót. Óvatosan fellépett a lehajtott oldalrács fém forrasztékaiból kiálló lépcsőzetre, a másik lábát a mellkasáig húzta, majd áttemelte Anderkón, aki behunyt szemmel feküdt, most már teljesen mozdulatlanul. Milena ráült, halkan felsikkantott, mikor elvesztette a szüzességét.

A hegy lángra kapott az eltévedt bombázástól. A tövében meghúzódó kisváros lakói úgy emlékeztek erre az éjszakára, hogy azon a hajnalon kétszer kelt fel a nap a csúcs felett. Egyszer, amikor a lezuhanó robbanóanyagok egy része becsapódáskor megsemmisült, és hatalmas lángoló fénygömbként borította be a tűz.

A második napfelkelte már csak a piszkos koromra ébredt. A fák üszkös csonkjaira süttött a gyér reggeli napfény. Ezernyi befejezetlen mozdulatként álltak hegyesen az üszkös facsonkok. Mintha távozóban, kapkodva tűzre vetett, félig elégett halottak végtagjai nyúltak volna az ég felé.

A városiak, akiket ekkorra már rémálmaikban üldözték a háborúból visszaérkező hírek a hegyekben égetett, hátrahagyott, temetetlen halottokról, dermedten nézték a látványt. A munkába indulók visszafordultak, magukra zárták a kaput, az iskola zárva maradt, a kenyerek a péknél nem kerültek a kemencébe, a szénbánya csilléi leálltak, a város fölött megállt az idő aznapra.

Ez szó szerint is így történt: a város templomtornyában aznap cserélték volna a kopás miatt elavult mutatószerkezetet. Egyre gyakrabban kellett felhúzni, állítani az órát, volt,

hogy napjában többször fel kellett menni újraindítani, megrugdosni elakadás miatt a szerkezetet. A pontos idő ismerete pedig ezekben az időkben mindennél fontosabb volt.

Fél hat előtt nem sokkal érkezett a templomtoronyba a gondnok az órásmesterrel.

Az évszaknak megfelelően éppen virradni kezdett. Az órásmester a beszűrődő napfényben és egy petróleumlámpa mellett kezdte el szétszerelni a toronyóra szerkezetét védő burkolatot, megállította, majd lassan átnézte az óraművet. Mivel egyre világosabb lett odakint, észre sem vette, hogy a gondnok kezében himbálózó petróleumlámpa már rég nem az ő munkáját világítja meg, hanem céltalanul lóg a torony ablakain döbrent arccal kibámuló gondnok oldalán. A koromfeketére üszkösödött hegyoldal fénybe borult, láthatóvá vált az ezernyi ég felé nyúló üszkös kar, a torz famaradványok, a fenyőerdő fekete, csonka temetője hegycsúcs maradványain.

Az órásmester már az éjszaka tomboló tűz miatt sem igen akart nekilátni reggel bármiféle munkának, ugyanúgy, ahogy senki más sem a városban. Csak a gondnok nem hagyta annyiban, hiszen háború idején, főleg egy ilyen háború legvégén az egyetlen biztos ponttól vennék el az embereket, ha nem tudhatnák az időt. Viszont amikor a szemük elé került a feketére pörkölődött hegy látványa, az órásmesternek remegni kezdett minden porcikája, dadogni kezdett, zilált lett a légzése. Alig bírta összeszedni a szerszámain, ötösével szedte a rozoga lépcsőket a szűk templomtoronyban. A gondnok egy darabig nézett utána, majd annyiban hagyta a dolgot. Kedve sem lett volna visszaállítani az óraszerkezetet, hogy legalább annyira működjön, mint korábban, de nem is igen értett hozzá. Nézegette egy darabig az alkatrészeket, végül egyesével hajította ki őket a templomtoronyból, bele a torony alatt futó megáradt patak habjába.

Így maradt az óra két mutatója fél haton, a nagymutató is és a kismutató is szinte teljesen lefelé mutatva.

Milenát pár héttel később elvesztette Anderkó. Teherbe esett akkor éjszaka. Amikor Anderkó apja megtudta, azonnal kiharcolta a lányt a városból. Milenának haza kellett mennie, és a saját családjával is szembe kellett néznie szülőfalujában, ahol a gyereket Milena apja haragjában kirugdosta a hasából. ■ ■ ■

■ **Kálmán Gábor:** 1982-ben született Érsekújvárott. 2011-ben jelent meg első regénye, *Nova* címmel. 2012-ben Bródy Sándor-díjat kapott. A *Novából* rádióhangjáték készült, 2014-ben szlovák nyelven is megjelent Karol Wlachovský fordításában.